

Історія нашого краю

КОСТОПІЛЬЩИНА 1941-1944РР. У ДОКУМЕНТАХ І СПОГАДАХ ОЧЕВИДЦІВ

1 липня 1941 року фашистські військові підрозділи ввійшли до Костополя.

Німці пересувалися мотоциклами, кіньми, велосипедами, повзли танки. Піхотинці гнали велику колону полонених червоноармійців. Військового супротиву фашистській навалі місцеві мешканці не чинили. Листоноші ще не встигли доставити передплатника останній номер газети Костопільської районної ради «Більшовицький шлях» за 24 червня 1941 року, де йшлося про добровільний вступ мешканців міста до лав Червоної Армії, як воно вже було окуповане.

До Костопільського військкомату почали надходити заяви від патріотів соціалістичної Батьківщини, які бажають добровільно іти на фронт і громити знахабнілих фашистських собак. У своїх заявах тт. Ярмола М. А., Войцехівський М. Г., Басараба Я. О. і багато інших пишуть: «Просимо послати нас на фронт на захист нашої Батьківщини. Ми віддамо всі сили, енергію, якщо потрібно буде - і життя за свій свободолюбивий народ, за більшовицьку партію. Ворог буде розгромлений і перемога буде за радянським народом!»

Більшовицький шлях. 1941. 24 черв.

2 липня за наказом окупаційної влади з місцевих мешканців почали формувати українську адміністрацію, (хоча вона вже була сформована у період короткого безвладдя з 25 по 30 червня 1941 року) та народної міліції, які мали допомагати встановлювати новий порядок на зайнятих німцями територіях.

Головою Костопільської округи було призначено Володимира Стефановича, заступником - В.Данилевича, секретарем - Галину Гайденко, посадником (міським головою) - Володимиром Шпилькіна.

З наказу районного коменданта народної міліції міста Костопіль про примусову здачу окупаційній владі радіоприймачів, велосипедів, друкарських машинок, а також заборону для населення залишати місце проживання та застосування окупантами смертної кари за невиконання їх розпоряджень.

22 липня 1941р.

1. Наказую всім особам, які мають радіоприймачі, ровери, машини до писання, здати їх до 25 липня 1941 р. волосній команді народної міліції м.Костополя.

2. Без дозволу волосної команди народної міліції не вільно нікому залишати місця свого замешкання.

За невиконання цього наказу по зазначених пунктах виїні будуть

Адміністративно-територіальний поділ України за часів німецької окупації.

покараний суровими мірами.

Гейтскомісар Костопільської округи Ленерт.

З 14 по 16 серпня в місті розпочалась і була проведена так звана «Акція 470», під час якої було знищено понад дві тисячі жителів Костополя, євреїв, поляків, українців. І якщо євреїв знищували тому, що вони євреї для кінцевого вирішення питання цієї нації, то українців і поляків вибірково: партактив та колишніх працівників радянських державних та господарських органів.

За першим масовим розстрілом населення міста в урочищі Лісничівка почалися наступні: Дерманка, Корчів'я, центр міста, урочища в районі колишніх заготзерна та бойні...

Загалом в місті і його околицях було знищено понад 18 тисяч чоловік: місцевих жителів, привезених з Рівного та зігнаних з сіл району людей, полонених червоноармійців.

Панічний жах на мешканців містечка наводив заступник гейтскомісара Костопільської округи оберлейтенант Гінтер. Майже двометрового зросту, 29-річний фашист з однаковою ненавистю ставився до місцевих жителів незалежно від їх національності. Коли оберлейтенант рухався від свого будинку (двоповерхова будівля колишньої міської ради) до приміщення гейтскомісаріату, вулиці миттєво порожніли. Він міг застрелити безпричинно, навіть за не так кинутий на нього погляд. Кожного дня для забави заступнику гейтскомісара місцеві поліцейські доставляли kota, якого той кидав у вольєр з трьома улюбленими вівчарками. Гінтер отримував шалене задоволення від вигляду замордованої собаками тварини.

У квітні 1942 року в день свого тридцятиріччя оберлейтенант зробив собі плямчок

які переховують зброю холодну чи вогнепальну, здати протягом 24 годин волосній команді, по селах - сільським станціям народної міліції.

За невиконання цього винні будуть розстріляні.

Комендант народної міліції м.Костопіль Іван Олексієнко.

В кінці липня у центрі міста було сформоване єврейське гетто, на околицях міста та в Яновій Долині табори для військовополонених.

Розпорядження гебітскомісара Костополя про примусові роботи місцевого населення від 25 липня 1941 року.

1. Все мужеське населення від 14 до 60 літ повинно бути зареєстроване по працездатності.

2. Всіх безробітних мужчин і жінок та всіх тих, що не є цілком працездатні, належить долучити через уряд до праці в такому порядку:

а) для будівлі доріг в районах та громадах;

б) для знесення розбитих і зруйнованих під час війни будинків, хлівів і парканів;

в) для встановлення порядку і чистоти в громадах, містах, а також для збирання залишеного після війни військового майна, так, щоб воно було здатне до транспорту;

г) для поліпшення загального вигляду сіл і міст. Роботи є в такій кількості, що ні один з мешканців не може сидіти, склавши руки.

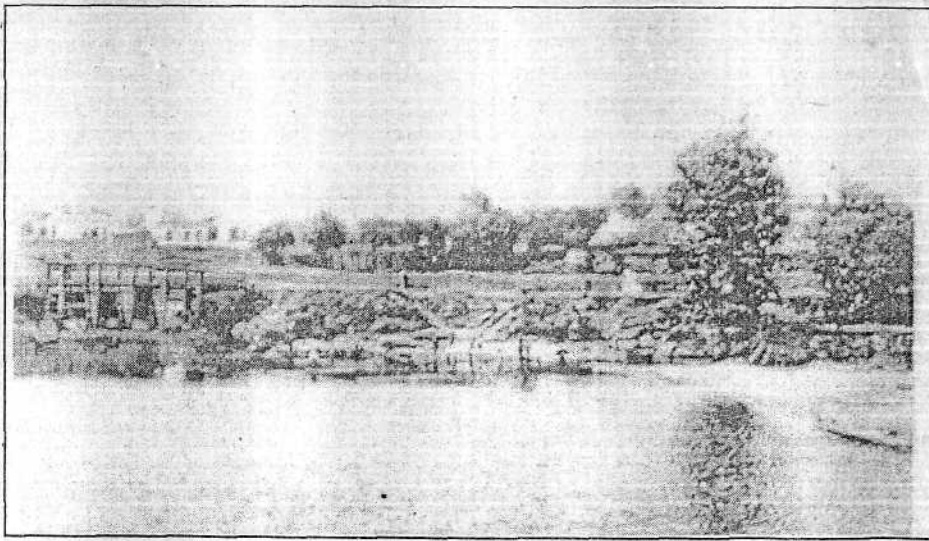
Виконання згаданих робіт є обов'язком кожного громадянина, і за них ніякої платні не буде належатись.

Вози, коні та все необхідне для будівлі доріг в районах і громадах слід брати в тих же районах і громадах без винагороди.

Розпорядження про будівлю доріг будуть видаватися окремо.

Німецька цивільна влада чекає від кожного мешканця пильної праці при будівлі округи.

Хто не погоджується робити і ухиляється від праці - мусить бути

були важко працювати, виконувати непосильні норми, здавати визначену частину вирощеної продукції тощо.

За період фашистської окупації в районі було спалено понад 10 сіл, і якщо Дюксин, Берестовець, Постійне, Гута змогли відродитися, то остаточно були знищені Юзефівка, Хотинка та інші. Назавжди залишаться в пам'яті людей страшна трагедія жителів Малого та Великого Мидська, яких німці палили живцем під час каральної акції 4 листопада 1943 року.

Саме в цей період активізували боротьбу проти німців партизани та Українська Повстанська Армія. Її зміцнілі і численні підрозділи провели велику кількість відплатних переможних акцій на теренах району: в Яновій Долині, Янкевичах, Борщівці, Анелівці, Деражному та інших. Було здійснено кілька вибухових акцій на діючих промислових підприємствах міста.

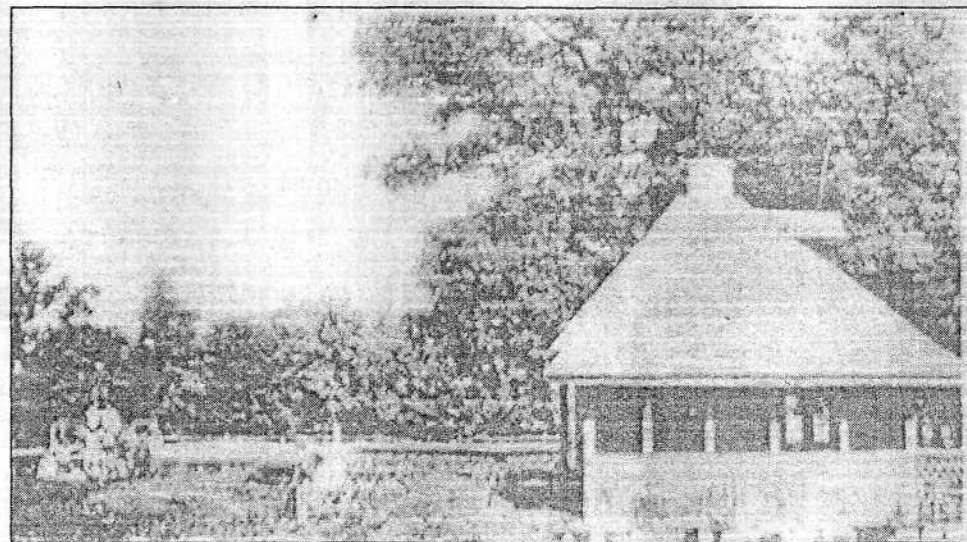
14 січня 1944 року бійці Гомельської стрілецької дивізії та партизанського з'єднання С.Малікова звільнили Костопіль від фашистської навали. Під час визволення міста героїською смертю загинув партизан О.Прокопчук, закривши собою встановлений на залізничній колії (поблизу ДБК) німецький кулемет, який не давав змоги просуватися в центр міста.

На території району загинули смертю хоробрих бійці, котрим було присвоєно звання Героя Радянського Союзу, - командир стрілецького взводу лейтенант Василь Сидоров та командир кінного загону - тувинський доброволець Кечил Оол.

В бою за м.Костопіль було знищено близько 300 гітлерівців, захоплено 28 кулеметів, 6 гармат, склади боєприпасів та інше.

На жаль, на цьому війна для жителів Костопільщини не закінчилася. Радянською владою на теренах Західної України та Костопільщини зокрема розпочалась боротьба з повстанцями УПА, заслання людей до Сибіру та інше...

Олександр НАМОЗОВ, історик-дослідник.

Стадіон, стрільбище. Місце масової страти костопільчан 1941-1943 р.

Віче Костопільщини. - 2008. - №9/10 травня/. - с.4.